

STATSMINISTERN

REMISSDEBATTEN 31.1.73

Mitt inledningsanförande vid denna ^{Olof Palmes} remissdebatt kommer att handla om solidaritet över gränserna och i vårt eget land.

Våra tankar går i dag till vårt nordiska broderfolk på Island. Det har drabbats av en fruktansvärd katastrof. De skall inte behöva stå ensamma när det gäller att bemästra svårigheterna. Vi tog omedelbart kontakt med den isländska regeringen för att uttrycka svenska folkets djupa sympati och vår vilja att solidariskt bidra till att lindra svårigheterna för människorna på Island. Vi tog också kontakt med de övriga nordiska regeringarna för att få till stånd en samordnad nordisk aktion.

Vi är inriktade på att ge omedelbar katastrofhjälp samt att bidra till återuppbyggnadsarbetet. För närvarande undersöker vi hos den isländska regeringen hur vår insats bör läggas upp. Förberedelserna bedrivs skyndsamt.

Jag är övertygad om att samtliga partier i Sveriges riksdag liksom hela det svenska folket står eniga i denna fråga.

Handwritten notes:
Kontrollbeleg
in 1973
i 2 samordnad
konferens om
År 1973
Påskan 27
Påskan 27
Påskan 27

Äntligen har en överenskommelse träffats om vapenvila i Vietnam.

Det är en mödosam och svår väg mot försoning och återuppbyggnad som nu inleds. Det långa kriget har skapat bitterhet och sår som det tar lång tid att läka. Vi har alla oroats över de senaste dagarnas strider. Men vi hoppas att dödandet och förstörelsen kan upphöra, att Vietnams barn åter skall kunna se upp mot himlen utan att känna fruktan, ~~att~~ natten inte längre ~~skall~~ betyda skräck och ångest utan vila och lugn, ~~att~~ dagen inte längre skall fyllas av stridslarm och människor på flykt utan av arbete på risfälten, av uppbyggnad av förstörda städer och byar.

Kriget har pågått i många år. Dess verkningar är fruktansvärda.

8 miljoner ton bomber har fällts över Indokina sedan 1965. Det är tre gånger så mycket som de allierade fällde på alla fronter under hela andra världskriget.

Hur många som dödats och sårats vet vi inte med någon säkerhet. Enligt amerikanska uppgifter uppgår antalet döda och sårade krigförande till 2,8 miljoner. 400 000 civilpersoner skall ha dödats i Sydvietnam, 900 000 sårats.

Kriget har gjort 8 miljoner människor i Sydvietnam till flyktingar i sitt eget land. Det är nära hälften av landets befolkning.

Den materiella förstörelsen är oerhörd.

Den ekologiska miljön, själva betingelserna för mänskligt liv, har svårt skadats. 90 000 ton kemiska stridsmedel har fällts över Indokina.

Bombningarna, flyktingströmmarna, omflyttningen av människor till strategiska byar, urbaniseringen och tillväxten av Sydvietnams slumområden har slagit sönder en social struktur.

Kvar finns viljan att leva och skapa en egen framtid. Kvar finns den sammanhållning och motståndsvilja som väckt beundran hos de många besökarna i Vietnam.

Möjligheterna att skapa en bestående fred bygger på denna självkänsla och värdighet och på ett vaktslående om det avtal som nu träffats.

Det ~~avtal som man nu undertecknat~~ ansluter sig nästan helt till den preliminära överenskommelse som förelåg i oktober.

I dess första artikel fastslås Vietnams oberoende, självständighet, enhet och territoriella integritet som det föreskrivs redan i 1954 års Genève-avtal. Denna synes vara den politiskt viktigaste punkten på längre sikt. Det är för dessa principer som de vietnamesiska nationalisterna, vare sig de varit kommunister, socialister, buddhister eller tillhört någon annan rörelse, alltid kämpat. De principerna bekräftades i Genève när den långa kampen mot fransmännen var slut och det franska kolonialväldet föll. Dessa principer har nu på nytt bekräftats.

Avtalet innebär i mångt och mycket att man på nytt står inför det läge som skapades när fransmännen utrymde Vietnam.

Därmed kan man också konstatera att detta krig inte bara varit grymt och förstörande. Det har varit meningslöst. Hade man hållit sig till Genève-avtalets bestämmelser hade det aldrig behövt komma till stånd.

Det som nu äntligen står inför sin avveckling ~~om detta avtal hålls~~ är ett kolonialt imperium. Efter andra världskrigets slut försökte fransmännen åter göra Indokina till en del av det franska väldet. Det misslyckades. Utvecklingen därefter innebar att USA övertog det

krig som fransmännen förlorade. Motiven var annorlunda. Men deras allierade i Sydvietnam blev desamma som stött fransmännen: jordägarna, de privilegierade. Deras motståndare blev samma motståndare som fransmännen haft: Ho Chi Minh, nationalisterna, det folk som krävde jord och bröd.

Förenta staternas krig blev därför ett krig bland det förflutnas skuggor. Det kunde aldrig vinnas.

Medan kolonialväldena hade fallit och medan man på andra håll accepterade att länder blev fria och formade sin egen politik, sitt eget samhällsskick, så blev amerikanarnas öde att överta den gamla koloniala imperialismens roll.

USA:s inträde betydde att denna koloniala frigörelseprocess och den inbördes konflikten kom att dras in i de globala motsättningarna. Medan nästan alla kunde vara överens om att det var riktigt att engelsmännen lämnade Indien och de afrikanska kolonierna, att holländarna lämnade Indonesien och att Frankrike lämnade Indokina och Algeriet, så var det betydligt svårare för demokratierna i Väst att klart ta avstånd från USA:s ingripande i Indokina.

Kritik mot USA:s engagemang har uppfattats som antiamerikanism. Krav på att Vietnams folk skulle få samma självklara rätt till nationell självständighet som andra tidigare koloniserade folk har utmålats som ett stöd för kommunistiska expansionssträvanden. Om USA lämnade Vietnam skulle den europeiska säkerheten vara i fara. Djupt felaktiga paralleller drogs med Europas situation efter det andra världskriget. Men därmed kunde stödet till en brutal förtryckarregim framställas som en insats till demokratins försvar. Oändlig skada har därigenom tillfogats demokratins idéer.

Om man följt detta synsätt i andra delar av världen skulle det ha inneburit att Västerlandet hade stannat kvar och slagit på kolonialismens bastioner. Det har man lyckligtvis inte gjort. De stater som vunnit nationell frihet har kommit att tillämpa vitt skilda samhällsskick. Det har man inte använt som grund för militärt ingripande. Man kan inte påtvinga ett u-land västerlandets samhällsskick med våld. Och det förblir en illusion att tro att man kan möta krav på social rättvisa med våld och militära maktmedel.

Man har betraktat kriget i Sydvietnam som ett försök av Nordvietnam att påtvinga en

annan stat ett visst samhällssystem. Man förbiser att kriget började som en folklig revolt mot en förhatlig förtryckarregim. Dessutom innebär en sådan åsikt i själva verket att man i strid med Genève-avtalet betraktar den provisoriska demarkationslinjen som en permanent politisk gräns.

Det har fordrats mycken ~~opinionsbildning~~, upplysning, ~~information~~ för att sprida klarhet om orsakerna till ett krig som smögs på världen, som från början var nästan okänt, som steg för steg trappades upp och som sedan försvarades med de demokratiska ideal som USA med rätta förknippas med.

Jag skall inte upprepa den debatt som förts i Sverige under 60-talet om detta krig och som engagerat så många av oss.

Jag vill gärna framhålla ungdomarnas roll. De har gjort en fantastisk insats, svarat för ett politiskt och intellektuellt renhållningsarbete som är en styrka inför framtiden i en demokrati. Det är en klarsynt och ideologiskt medveten ungdomsgeneration som skall forma framtiden. Det är det huvudintryck som bör stå i förgrunden i dag.

Man bör också framhäva folkrörelserna, de fack-

liga organisationerna, kyrkliga ~~rörelser~~ ^{Samfund}.

Genom deras insatser har arbetet förts ut på bredden och fått stadga.

Journalisterna har gjort stora insatser för att beskriva verkligheten och analysera situationen. För att nämna en av många. Caleb J. Andersson i SIA skrev redan åren 1961-63 en rad artiklar där han utförligt analyserade den politiska situationen och kom till slutsatsen att "förr eller senare kommer amerikanerna under alla omständigheter att bli tvungna att lämna Sydvietnam".

Opinionsarbetet har haft till resultat att den svenska opinionen står enig i sin uppfattning om kriget. Denna enstämmighet i uppfattningen har varit en styrka när vi på det internationella planet framfört vår mening, när vi bidragit till den opinionsbildning över gränserna som otvivelaktigt haft en betydelse. Den namninsamling som blev ett konkret uttryck för den nationella manifestationen har blivit en ^{lyft} enastående framgång. De 2 miljoner underskrifterna innebär en massiv uppslutning från svenska folkets sida bakom kravet på fred.

Enigheten är också en styrka när vi nu skall

efter måttet av vår förmåga bidra till återuppbyggnadsarbetet i Vietnam. Den får sitt omedelbara uttryck i de landsomfattande insamlingarna till förmån för Indokinas folk och till uppbyggnad av Bach Mai-sjukhuset. Under en följd av år har vi haft ett biståndssamarbete med den part där förutsättningar funnits att planera för och praktiskt göra en större hjälpinsats. Vår hjälp har hittills varit humanitär. Nu skapas förutsättningarna även för hjälp till återuppbyggnad. Vidare planerar vi ökade insatser i Sydvietnam. Det är min förhoppning att det skall kunna bli en bred internationell insats.

Vår enighet och vår öppet uttryckta mening i denna fråga har en betydelse även på ett mera principiellt plan av grundläggande vikt för vår egen ställning som en liten nation.

Ty konflikten i Vietnam har också gällt ett litet lands rätt att leva och överleva.

Det finns en risk i vår tid för en supermakternas hegemoni i världen. Man delar upp världen i intressesfärer och försöker slå vakt om status quo. En liten nation som försöker hävda sin egenart och sina speciella intressen i denna ordning riskerar mycket allvarliga ting. Vi har sett förfärande exempel

på detta i öst och i väst. Ingen i denna sal har glömt Tjeckoslovakien.

Det är en utveckling som vi som en liten nation måste vända oss emot. Att tyst betrakta det som hänt i Vietnam skulle kunna uppfattas som ett godkännande av en princip, att små nationer i världen inte skall hävda sina krav och sin rätt. Vår opinion i Vietnamkonflikten innebär därmed också att vi hävdat våra egna grundläggande intressen, våra egna trygghetskrav.

Vi har inte tvekat att klart uttala vad vi tycker om den amerikanska politiken i Vietnam. Det har vi gjort av mänskliga, humanitära skäl. Det har vi gjort också därför att vi ansett att vissa principer stått på spel, principer som är viktiga för hur relationerna mellan stater i en fredlig värld skall se ut och som ytterst därför också är av betydelse för vår egen säkerhet. Det är principer som vi konsekvent hävdat i alla riktningar.

I Vietnam-konflikten har vi sedan länge haft meningsmotsättningar - och djupgående sådana - med Förenta staterna. Den amerikanska regeringen har kylt ner våra diplomatiska förbindelser. Detta har inte varit vår önskan. Den är att normala diplomatiska förbindelser skall råda.

Vietnams folk blöder. Vietnams fält, skogar och byar är sargade och förstörda. Men de har försvarat sitt land och sitt oberoende. För dem har inte kriget varit meningslöst.

De har visat att människornas motstånd inte knäcks av teknikens massiva angrepp, att även vår tids terror till slut står där maktlös, flämtande av utmattning, darrande av sin egen oförmåga. Därför har Vietnams offer också en innebörd för oss. Motsvarigheter i vår kulturkrets kan vi i vår tid finna under vinterkriget i Finland 1939 och under blitzten i London 1940. Då kände vi samma beundran inför ett folks obrutna motståndsvilja.

Västerlandets skuld är stor och med rätta skall västerlandet frukta historiens dom. Vägen till nationell försoning må vara svår och ömtålig i Vietnam. Västerlandet står på sitt sätt inför en svårare uppgift. Vi skall söka försoning med vårt eget samvete, på nytt söka ge mening och innehåll åt värden, ideal och en civilisation som svårt har skadats i Vietnam.

Därför och för det vietnamesiska folkets skull måste vi se framåt. Avtalet ger - om det följs - en god grund för freden och försoningen. De senaste dagarnas händelser ger förvisso anledning till djup oro över möjlig-

heterna att tillämpa dessa bestämmelser. För dagen får man begränsa sig till att uttala förhoppningen om parternas goda vilja och deras eget intresse av att avtalet förverkligas. Så mycket står klart: det vietnamesiska folkets långa kamp för att frigöra sig från kolonialt beroende har vunnit en betydelsefull framgång. Den kommer till slut att krönas med seger.

xxxxxxxxxxx

På andra håll i världen fortgår folkens kamp för nationellt oberoende. I morgon begravs Amilcar Cabral, ledare för befrielseörelsen i Guinea/Bissau. *Upp till kamp!*

Jag har under åren haft åtskilliga samtal med Cabral. Han var en utomordentligt imponerande personlighet. Det mest utmärkande för honom var att mitt under kampen för nationell befrielse kretsade hans tankar hela tiden kring det fredliga uppbyggnadsarbete, som måste komma efter den nationella frigörelsen och som redan inletts i de befriade områdena. Det var en stark självkänsla och en övertygelse om seger som talade ur hans ord. Befrielseörelsen ville segra för att bygga landet -

*Mr. White 1917
Mr. White 1917*

i fred. Han var intresserad av Sverige inte på grund av våra tekniska lösningar - ty hans land är ännu ett mycket fattigt land - men för att studera de idéer som varit vägledande för ett fredligt samhällsbyggande.

På Operan i höstas yttrade han följande, kanske för oss alltför berömmande ord om solidariteten, tryggheten och jämlikheten:

"Solidaritet utan jämlikhet är bara välgörenhet, och välgörenhet har aldrig bidragit till folkens och människornas framsteg. Och trygghet utan jämlikhet är bara auktoritärt fadersstyre, beskyddaranda eller rent av kolonialism och står alltså i motsättning till all verklig frigörelse för folken och människorna. Det är ert partis förtjänst att ha förstätt dessa sanningar, att ha förstätt att solidariteten är det nödvändiga dynamiska elementet för att förverkliga jämlikheten och den individuella och kollektiva tryggheten.

Dessutom: vid sidan av varje humanitär, moralisk eller materiell insats förutsätter solidariteten en medveten attityd till andra människors verklighet och en total identifikation med denna verklighet. För bara en sådan identifikation gör det möjligt att begripa de

djupa och ofta sammansatta motiven för människornas förhoppningar och därmed också för deras förtvivlan, individuellt eller kollektivt."

Detta citat må vara en hyllning och ett farväl till Amilcar Cabral.

Vi har i Sverige haft den oskattbara förmånen av fred, nationellt oberoende och rika naturliga tillgångar. Det svenska folket har genom hårt och målmedvetet arbete byggt upp det här landet. Vägledande har sedan lång tid varit idéerna om social utjämning och gemenskap mellan människor. Strävan har varit att skapa trygghet. Medlet har varit solidaritet och samverkan.

Det svenska folket skapat är inte något perfekt samhälle, någon modell att kopiera.

Långt därifrån. Det finns brister, problem, många ouppfyllda förväntningar. Men ser man tillbaka mot utgångspunkter i det förflutna eller ser man sig om ute i världen, tror jag människorna i Sverige har rätt att känna en stolthet över det som åstadkommit med solidariteten som drivkraft. Inte som orsak att passivt slå vakt om det uppnådda. Men som ett bevis för det fredliga, demokratiska framstegets möjlighet, som en stimulans att gå vidare framåt.

Det finns anledning att framhålla dessa enkla ting med bakgrund av de orimliga försök att svartmåla Sverige som förekommer i debatten. Det finns många påtagliga bekymmer i människornas vardag, det finns vida fält för en aktiv och inträngande samhällskritik. Den är nyttig. Men man skall ha klart för sig att mycket av försöken att svartmåla Sverige i grunden riktar sig mot de idéer som varit vägledande för samhällsbyggandet i vårt land.

Där finns de som djupt ogillar den demokratiska reformismens metod. De tror att varje missnöjespropaganda, varje svartmålning - hur grov den än är - kan bereda marken för en våldsamt omstörtning i Sverige. Där finns de som djupt ogillar den sociala utjämning som skett och skall ske. Svartmålningen blir en väg att söka vrida klockan tillbaka till ett gammalt privilegiesamhälle. Elise Ottesen-Jensen hade i VI några kloka ord att säga om surheten och gnället som är värst bland dem som har det bäst och borde ha minst anledning att klaga. Så går den revolutionära romantiken och den konservativa romantiken ofta hand i hand när det gäller att beskriva eländet i landet.

22/6

och att svartmåla Sverige, även om deras förslag till åtgärder är helt väsensskilda.

Men vi drömmer inte ett ögonblick om att överge demokratin. Parollen om revolution - dessa eländiga våldsteorier - väcker ingen genklang hos svenska folket. Vi drömmer heller inte ett ögonblick om att vrida klockan tillbaka. En höger-^{jag}vridning har heller ingen genklang hos svenska folket. Vi måste gå vidare på den sociala utjämnings och den demokratiska solidaritetens väg.

Detta framgår helt klart om man studerar det moderna industrisamhällets problem.

Jag har många gånger förut i denna kammare framhållit de utomordentliga värden som industrisamhället fört med sig för människorna när det gäller materiella framsteg, välfärd, social trygghet. Det är helt fel att nedvärdera den sociala betydelsen av detta för vanliga människor. Dessa framsteg skall vi slå vakt om och bygga vidare på.

Men jag har också åtskilliga gånger uppehållit mig vid den tekniska utvecklingens sociala konsekvenser, som medfört att människorna med rätta ifrågasätter många yttringar i det moderna industrisamhället. Efterkrigstiden har inslag av stålblank effektivitet och en klar förstärkning av en

23 171

kall och spekulativ kommersialism. Människor slås ut, orkar inte med de hårda och uppskruvade kra-
ven. Där finns riskerna för en förstörelse av
miljön och ett förödande av naturtillgångarna.
Det finns de stora skillnaderna i inkomster, i
makt och inflytande.

I ett sådant läge uppstår hos människorna lätt
en oro och en osäkerhet. Det erbjuder en möjlig
marknad för dem som vill vädja till kortsiktigt
missnöje eller till frälsningsläror.

Då är det viktigt att samla krafterna kring ett
konstruktivt reformarbete för industrisamhällets
sociala förnyelse och en förbättrad livskvalité.
Detta reformarbete får inte vara ett uttryck för
tillfälliga sinnesstämningar. Det måste bygga på
grundläggande värderingar som man håller fast vid,
och vara ett led i ett långsiktigt handlingsprogram.

Inom den fackliga och politiska arbetarrörelsen
har de senaste två åren pågått en intensiv diskus-
sion kring dessa problem. Riktlinjerna har mejslats
ut i debatter och fastslagits vid våra kongresser.
Dessa har varit vägledande för de förslag som vi
framlagt och kommer att framlägga för Sveriges
riksdag.

Låt mig sammanfatta några huvudpunkter.

Den sociala tryggheten måste byggas ut

Den sociala tryggheten har alltid stått i förgrunden för socialdemokratins praktiska arbete, alltsedan den tid då Gustav Möllers sociala reformer bröt in i 30-talets fattigsamhälle och ingav människorna självförtroende och framtidsförhoppningar. Dessa reformer har steg för steg byggts ut. Ständigt på nytt har man hört talet att de sociala reformernas tid är förbi, det som återstår är endast finputs.

Människornas upplevelser i vardagen kan tala ett annat språk. Nya trygghetskrav uppstår i det föränderliga samhället. Människor som upplever bekymmer behöver stöd. Eftersatta grupper måste ~~solidariskt~~ få sin del av standardförbättringen.

Med öppen hand.

- o Arbetslöshetsförsäkringen förbättras
- o Tandvårdsförsäkringen genomförs vid årsskiftet
- o Sjukpenningen görs om till sjuklön
- o Pensionstillskotten höjs den 1 juli
- o Stödet till handikappade ökas
- o Bostadstillägg ska utgå även till låginkomsttagare utan barn
- o En föräldraförsäkring ersätter moderskapsförsäkringen. Föräldrar som stannar hemma för att vårda sjukt barn får rätt till sjukersättning.

25/12

- o Barnpensionerna inom folkpensioneringen förbättras
- o Statsbidraget till daghem och fritidshem ökar.

Detta är viktiga ting i vardagen. Det betyder att en familj kan få bättre råd till en bra bostad, att den som drabbas av arbetslöshet får ett utbyggt stöd, att de handikappade får större möjligheter att leva som andra, att våra pensionärer får det ~~lite~~ bättre och barn~~en~~ bättre uppväxt. För alla dessa kan livet bli ljusare.

Det innebär också ett krav på solidaritet, där vi gemensamt får stå för kostnaderna.

Sysselsättningen måste värnas. Jag vågar påstå att vi i Sverige satsat hårdare än i något annat industriland för att värna sysselsättningen. Denna satsning har skett i alla konjunkturlägen med ständigt höjd ambitionsnivå. Samhällets insatser har hela tiden spelat en central roll genom arbetsmarknadspolitiken, utbyggnad av den offentliga sektorn och aktiva konjunkturstimulerande åtgärder.

Resultatet är att vi idag har en högre sysselsättningsgrad än andra länder. Ungefär 5 % större andel av befolkningen i aktiv ålder har arbete hos oss än i jämförbara länder. Det betyder o

omkring 200 000 fler människor i arbete.

Detta obestridliga förhållande skall själfallet inte undanskymma de påfrestningar för sysselsättningen vi haft under de senaste åren. Till skillnad från tidigare lågkonjunkturer har vi denna gång inte behövt uppleva en nedgång i antalet sysselsatta. Det har hållits uppe och till och med ökat. Men vi har inte kunnat möta hela den kraftigt ökade efterfrågan på arbete framför allt från ungdomens och kvinnornas sida. Och vi har fått satsa hårdare än någonsin tidigare för att med direkta insatser från samhället sida skapa arbete för människorna.

Nu går konjunkturen uppåt. Vi kan räkna med snabba framsteg, bättre tider. Exporten går upp, industrinvesteringarna fortsätter att öka, konsumenterna får genom skattesänkning, större barnbidrag och löneökning mer pengar till konsumtion och efterfrågan.

Allt detta får också effekt på arbetsmarknaden.

Men vi måste upprätthålla en bred beredskap.

Regeringen har gett arbetsmarknadsstyrelsen

- som har den bästa överblicken över det dagsaktuella sysselsättningsläget och vars insatser ger bäst effekt - utfästelse att få göra insatser som bedöms erforderliga. Jag är glad över att mittenpartierna i sin motion gått över till att

förorda selektiva åtgärder.

Och kampen för rätten till arbete måste ständigt föras vidare. Vi vet att vi måste sätta in särskilda åtgärder för byggsysselsättningen, för kvinnorna, för de äldre och för att stödja de unga som kommer ut på arbetsmarknaden. Men vi måste också söka bemästra den brist på arbetskraft som redan nu börjar göra sig gällande på sina håll och i vissa yrken.

Vi vet att vi måste fullfölja en aktiv regionalpolitik efter de riktlinjer riksdagen antog i höstas och en aktiv näringspolitik. På båda dessa områden kommer en rad förslag att i vår föreläggas riksdagen.

Och vi vet att vi måste fullfölja arbetsmarknadspolitiken. Det förekommer stundom en fullkomligt orimlig svartmålning av beredskapsarbetena - som om de inte tillförde samhället stora värden - av arbetsmarknadsutbildningen och av det stöd som samhället lämnar till dem som måste flytta för att på en ny ort få utbildning till ett nytt yrke eller ett nytt jobb i sitt gamla yrke. Alternativet är ju att utlämna människorna åt marknadskrafterna. Det finns utomordentligt klara belägg för att arbetsmarknadspolitiken är produktiv både för samhället och den enskilde. Genom den verksamheten har 10 000-tals människor kunnat få en efterlängtd sysselsättning, ett intressant yrke, ett tryggt

jobb - till gagn för dem själva och samhället.

Mot denna bakgrund är det alltså en mycket produktiv insats när vi i budgeten ökar anslagen till arbetsmarknadspolitiken med nära 600 mkr - för att stärka arbetsförmedling och arbetsmarknadsutbildning och för särskilda insatser för utsatta grupper.

Miljön måste skyddas

Vi har nyttjat lågkonjunkturen för en väldig satsning för ett renare Sverige.

Budgetåret 1971/72 utgick 700 miljoner i bidrag till kommunernas och industrins miljövårdsanläggningar. Vi ligger nu ett år före programmet när det gäller byggandet av kommunala reningsverk. Rent konkret betyder det att antalet tätorter med biologisk-kemiska och kemiska reningsverk ökade från 145 i början av 1972 till 372 i början av det här året. ~~Vi har nu 1,8 miljoner människor anslutna till biologisk-kemiska reningsverk mot 900 000 för ett år sedan.~~

För några månader sedan antog riksdagen riktlinjer för hushållningen med mark och vatten. Det betyder att samhällets planeringsinstrument har förbättrats samtidigt som möjligheterna att spekulera i markvärdesstegring har minskat. I vår fullföljs miljöpolitiken med ett förslag om skärpt kontroll av hälso- och miljöfarliga varor.

Samtidigt får vi aldrig glömma att miljöproblemen framför allt är en fråga om internationell samverkan och internationell solidaritet. FN:s miljökonferens i Stockholm blev en stor framgång. Dess arbete måste nu fullföljas där vi självklart måste vara beredda att ta vår del av ansvaret.

Arbetslivet måste förnyas och demokratin fördjupas

Det talas numera i många länder om nödvändigheten att finna vägar till en förbättrad livskvalité. Diskussionen tenderar, även om den är värdefull, stundom till att bli lite vag och konturlös. Arbetarrörelsen har länge och med allt större intensitet hävdat: vill man förbättra livskvalitén är det framför allt människornas villkor i arbetet som måste förbättras; den sociala förnyelsen av arbetslivet måste sättas i förgrunden för det praktiska reformarbetet. Jag är övertygad om att vi i den svenska debatten kommit fram till någonting som kommer att vara centralt i industriländernas utveckling under 1970-talet.

Det är en diskussion som vuxit fram direkt ur människornas upplevelser i vardagen - ur deras oro för hälsa och välfärd, för omställningar och avskedanden, ur slitet och påfrestningarna och känslan av maktlöshet. Den diskussionen tror jag kommer att bli av lika genomgripande betydelse för den praktiska politiken som 1950-talets debatt om arbetsmarknadspolitik och ATP, och 1960-talets om den offentliga sektorn.

Småningom har ur denna debatt, där de fackliga organisationerna för arbetare och tjänstemän

54/18

spelat en ledande roll, kristalliserats ut ett reformprogram som spänner över vida fält men som bärs upp av en gemensam grundsyn.

Där finns den solidariska lönepolitiken och den solidariska skattepolitiken. De lågavlönade har kunnat flytta fram sina positioner. Den måste fullföljas.

Där finns kraven på en utjämning av de sociala förmånerna, där landsorganisationens uppgörelse om en sänkning av pensionsåldern till 65 år med början den 1 juli i år innebär en stor framgång.

Där finns kraven på en förstärkning av kvinnornas ställning på arbetsmarknaden i likaberättigandets tecken. Där återstår ett stort reformarbete som speglas i satsningen på arbetsmarknadspolitik, föräldraförsäkring och barntillsyn. Den särskilda jämställdhetsdelegationen har börjat sitt arbete.

Där träder önskan om en bättre arbetsmiljö allt starkare i förgrunden. I flera år har vi i budgeten givit förtur åt en förstärkning av arbetarskyddet. Under våren kommer regeringen att lägga fram förslag om en ny arbetsmiljölag som bl.a. ger skyddsombuden möjlighet att stoppa farliga arbeten och ge löntagarna rätt att påverka arbets-

201¹⁹

platsens utformning. F.n. är arbetsmiljöutredningens förslag ute på snabbremiss som framför allt riktar sig till landets 85 000 skyddsombud. De människor som i vardagsarbetet ute i produktionen är med och tar ansvaret för sina arbetskamraters hälsa och liv skall ha möjlighet att påverka regeringens proposition.

Där finns förslaget från Valter Åmans utredning om förbättrad anställningstrygghet. Det finns uppenbarligen de som vacklar när det gäller detta förslag. Socialdemokratin tvekar inte. Efter sedvanlig remiss kommer regeringen under våren att lägga fram förslag om förbättrad anställningstrygghet för löntagarna.

Gemensamt för dessa förslag är att de syftar till en förnyelse av arbetslivets villkor. Men det sker inte bara genom lag och budgetanslag. Det sker också genom att löntagarna själva får ett ökat inflytande av sin egen arbetssituation och de ting varur deras omedelbara bärgning beror. Förslagen om bättre arbetsmiljö och anställningstrygghet har ett direkt samband med kravet på en fördjupad industriell demokrati.

Samma strävan till ekonomisk demokrati bär upp en rad andra aktuella reformer.

Höstriksdagen antog regeringens förslag om lön-

tagarrepresentation i företagens styrelser från den 1 april 1973.

Under våren kommer vi att lägga fram förslag om AP-fondernas användning för investeringar i näringslivet. Löntagarna är beredda att ta sin del av ansvaret i vårt näringslivs uppbyggnad.

I Kurt Nordgrens utredning går arbetet vidare för att finna lösningar till frågan om ett ökat inflytande för de anställda över arbetets organisation, personalpolitik och arbetsledning.

Så går vägen till en förnyelse av arbetslivet över en fördjupad ekonomisk demokrati, över det solidariska ansvaret för gemensamma resurser. Därmed kan vi söka förverkliga den gamla tanken om den politiska demokratin, den sociala tryggheten och den ekonomiska demokratin som en enhet i samhällets omdaning till folkhemmet.

X X X
Socialdemokratins politik bärs upp av övertygelsen att den solidaritet som varit vägledande för det svenska samhällsbygget skall behålla sin slagkraft. Den färdriktning vi anvisar är de lugna och trygga reformernas väg, där framsteg får tas steg för steg allteftersom förutsättningarna för deras förverkligande är för handen. Det är den väg vi alltid följt.

Vi avvisar en konservativ, för att inte säga reaktionär ideologi som hänvisar människorna att ensamma kämpa med marknadskrafterna, att ensamma söka bemästra de sociala konsekvenserna av teknikens utveckling, att hoppas på att det ändå finns en plats för dem i arbetslivet och i samhället när de drabbas av sjukdom eller arbetslöshet. Ty detta är den kalla verkligheten bakom det dunkla talet om att friheten förkvävs i ett samhälle där människorna tar ett ansvar för varandra.

Denna konservatism skulle innebära att människorna förskansar sig bakom en egen vall till skydd för sig själva och sina närmaste. Det skulle bli ett slutet och kallt samhälle, präglad av konkurrens och materialism. Spelrummet skulle öka för dem som har makt och ekonomiska resurser.

För oss är solidariteten en väg att frigöra människans handlingskraft och skaparvilja. Därför vill vi satsa på gemenskap i samhället och solidaritet mellan alla medborgare.

Herr Talman,

Vi bör inte enbart ställa frågan: Vad kan jag göra för mig själv. Vi bör också fråga: Vad kan vi människor göra för varandra.

På den vägen kan vi skapa ett samhälle med mera av värme och gemenskap.